

אל תתעסקו בשטויות רס"מ אלעד יעקב וינקלשטיין כתיבת מערך השיעור: תמר זרמי - רשת אורט

רציונל

בעולם הישגי, תחרותי ומודד-תוצאות, בני נוער חווים לעיתים קרובות לחץ עצום להיות "רציניים", יעילים ועסוקים במשימות ובחובות. עם זאת, לעיתים קרובות הלחץ הזה מביא אותם לעיסוק מתיש בטפל ("עיסוק בשטויות" – ריצות אחרי מעמד חברתי, השוואות ברשתות החברתיות וחרדות יום-יומיות).

שיעור זה, שנבנה בהשראת דמותו וצוואתו של אלעד יעקב וינקלשטיין ז"ל, מציע הבחנה חדשה ומשנת חיים בין "להתעסק בשטויות" (התמקדות בטפל, איבוד דרך ורצינות יתר מעושה) לבין "לעשות שטויות" (היכולת להשתטות, לצחוק, להשתמש ב"מילי דשטותא" כדי לפתוח את הלב ולהישאר שמח וחיוני). דרך דמותו של אלעד – שהיה חוקר משטרתי רציני ואחראי, מדריך נוער אהוב שהקריב את חייו כדי להציל אחרים, אך בו בזמן ידע לעשות "מלא שטויות" כדי לשמור על שמחת חיים – התלמידים יבררו את שביל הזהב שבין אחריות לקלילות.

מטרות

תלמידים ידונו בהבחנה בין עיסוק בשטויות לבין עשיית שטויות.
התלמידים יבחנו מתי כחברה אנחנו עוסקים בשטויות ואילו השלכות יש לזה.
התלמידים יגדירו לעצמם כיצד נמנעים מעיסוק בשטויות ואילו שטויות ראוי לעשות.

מהלך השיעור

פתיחה – משחק חדשות

בחירת "שדרנים" - המורה מזמין שני מתנדבים מהכיתה לקדמת החדר וממנה אותם ל"מגישי מהדורת החדשות המרכזית".

המשימה: השניים צריכים להקריא תסריט חדשותי דרמטי ומטופש לחלוטין (המובא מיד) בטון הכי סמכותי, דרמטי, קר ורציני שהם מסוגלים לגייס – כאילו מדובר באירוע מדיני היסטורי.

חוקי המשחק: אסור להם לחייך, לצחקק או להסגיר שום שמץ של קלילות. שאר חברי הכיתה (הקהל) עושים הכל כדי להצחיק אותם (מבלי לגעת בהם או לקום מהכיסא). אם שדרן נשבר וצוחק – הוא מוחלף מיד בתלמיד אחר שמנסה להמשיך להקריא את הטקסט ברצינות.

"ערב טוב, כאן מהדורת חירום מיוחדת של חדשות הערב. אנו פותחים בדיווח דרמטי ומטלטל שמסעיר בשעות האחרונות את המדינה כולה – משבר הבמבה הגדול. אזרחים המומים בכל רחבי הארץ מדווחים על מדפים ריקים לחלוטין ברשתות השיווק. המותג הלאומי, חטיף הבוטנים המוזהב, נעלם כלא היה. תינוקות מסרבים לזחול, בני נוער מסתובבים ברחובות חסרי אונים, וקבינט הבוטנים הלאומי התכנס לשיבת חירום דחופה בקריה. גורמים רשמיים מוסרים כי נעשה ניסיון להציע חטיפי חלבה כחלופה זמנית, אך הציבור הגיב בזעם, השליך אותם על הרצפה ודרש את 'הדבר האמיתי'. מומחים מזהירים מפני קריסה טוטאלית של היכולת ללמוד למבחנים או לצפות בסדרות ללא רעש לעיסה קבוע ברקע. המשטרה קוראת לציבור: 'אל תיכנסו לפאניקה, אל תתחילו לאגור שקיות במרתפים, והכי חשוב – אם נשארה לכם חצי שקית פתוחה בארון, חלקו אותה עם הקרובים אליכם'. השערה ראשונית שעולה מהשטח היא שחייזרים נחתו באזור ישראל ושודדים אותה מבמבה. נמשיך לעדכן בשידור חי מול מדף החטיפים הריק."

דיון קצר בעקבות ההפעלה:

איך זה הרגיש לנסות לדבר על נושא כל כך דבילי ומטופש ברצינות תהומית כל כך? מתי בחיים האמיתיים שלנו אנחנו מוצאים את עצמנו מתייחסים ל"במבה" (דברים קטנים, טפלים וחסרי חשיבות אמיתית) בדרמטיות, בלחץ וברצינות תהומית מדי??

טבעת הרגש – דמותו של אלעד: (10 דקות)

הכרות מעמיקה עם אלעד יעקב וינקלשטיין. הנחיה למורה: מומלץ להקרין תמונה של אלעד מחייך או תמונה שלו בטיול/ עם המשפחה כדי לייצר חיבור ויזואלי.

רס"מ אלעד יעקב וינקלשטיין ז"ל נולד בקרני שומרון. הוא היה נער תוסס שלא תמיד הלך בתלם, אך תמיד ידע לשמור על גבולות ראויים. הוא שירת כמפקד בגולני, למד בישיבה בבית שמש ושם התחבר עמוקות לתורתו של רבי נחמן מברסלב. בהמשך, הפך לחוקר פלילי מצטיין במשטרת אריאל. יחד עם אשתו טל, התגורר בעין הנצי"ב שם שימשו כזוג מדריכי נוער שכבשו את לבבות הצעירים והעניקו להם מענה עמוק וחם. ב-6 בינואר 2025, בעודו נוסע עם בנו, נווה בן ה-10, זיהה אלעד מחבלים יורים לעבר אוטובוס בצומת פונדוק. ללא היסוס, הוא עצר את הרכב, חתר למגע וירה לעבר המרצחים בטרם נפל בקרב, כשהוא מגן בגופו על בנו ועל עוברי האורח.

נקודה לחיבור – "עושים שטויות"

דיון: "הכוונה שמאחורי" (7 דקות) הנחיה למורה: פתח את הדיון לכיתה. המטרה היא לגרום להם להרגיש שאלעד הוא "אחד משלנו" שהחליט לקחת את הערכים שלו צעד אחד קדימה.

שאלות מוצעות לדיון:

כיצד אדם שהוא שוטר-חוקר מצד אחד, ומדריך נוער מצד שני, יכול להמליץ לאנשים "לעשות מלא שטויות"? האם אין כאן סתירה?
מה ההבדל לדעתכם בין "להתעסק בשטויות" לבין "לעשות שטויות"?
איך הומור וקלילות יכולים דווקא לעזור לנו ברגעים הכי קשים ואחראיים של החיים?

טבעת הערך והלימוד – עיקר וטפל

לימוד טקסטואלי מתוך הספר פרקי בנים מאת הרב שי פירון וג'קי שימל:
אריסטו הדגיש שרצינות זקוקה לנקודת איזון. ה"אוטרפליה", השניות והקלילות המושכלת נדרשות לגיבושם של חיים שלמים. אָל לו לאדם להימנע משעשוע, עליו להשתמש בו באיזון נכון, לסלול את שביל הזהב שבין שני הקטבים. אדם בור הוא זה שאינו מסוגל לצחוק ולשמח, אדם הרואה בהומור פגיעה בכבודו, אדם המתייחס לחיים כאל סדרה בלתי נגמרת של מטלות. אדם כזה "חסר תועלת לחלוטין לקיום חברתי".

התלמוד מספר על האמורא רבא, שהיה פותח את שיעוריו בבדיחה טובה. הוא ידע שצחוק בריא פותח את הלב, מסיר מחסומים ומניעות ומאפשר לחיות את הרעיונות. ספר הזהר הדגיש שכשם שהאור נודע מתוך החושך, החכמה נגלית - לפעמים - דווקא מתוך תודעה של שטות. חכמה שלא באה במגע עם הצד הקליל של המציאות הופכת לקליפה יבשה.

עבודה עצמית על שני המקורות:

אריסטו מתאר "שביל זהב" בין רצינות יתר לבין שעשוע קליל. איפה אתה מרגיש שאתה נמצא על הציר הזה ביום-יום שלך? האם אתה נוטה להיות "רציני מדי" ודאגן, או שמא לעיתים קרובות מדי אתה בורח לקלילות כדי לא להתמודד עם דברים? (שרטטו לעצמכם את הציר)

הזהר טוען שחכמה ורצינות שאין בהן קלילות הופכות ל"קליפה יבשה". האם יש תחום בחיים שלך (לימודים, חוג, קשרים) שהפך להיות "יבש" ורציני מדי עבורך? כיצד תוכל להכניס אליו מעט "תודעה של שטות" בריאה כדי להחיות אותו מחדש?

האם קרה לך פעם שוויתרת על השתטות או על צחוק רק מהפחד "מה יגידו עלי" או "איך זה יראה"?

אחרי העבודה העצמית נחזור למליאה. נשאל במליאה:

איך הרגשתם בהתבוננות הזו פנימה? האם משהו התחדד לכם?
איזה סוג של אווירה מייצרים סביבם אנשים שלוקחים את עצמם ברצינות תהומית כל הזמן?
איפה עובר הגבול בין השתטות בריאה להשתטות מוגזמת? איך אנחנו יכולים לדעת מתי השטות שלנו היא כלי חיובי שפותח את הלב, ומתי היא הופכת לפגיעה באחרים או לבריחה מאחריות?
האם דווקא במציאות המורכבת שאנחנו חיים בה כיום – מלחמה, דאגות ומתח – יש צורך גדול יותר ב"מעשי שטות" ובשמחה? איך השמחה הזו עוזרת לנו לשרוד את הרגעים הקשים?

טבעת הזהות – "להשתטות קצת לפעמים"

הקדמה לתלמידים: לפעמים אנחנו זקוקים לאישור חיצוני כדי להוריד את המסכות והחומות של הרצינות והאגו.

הנחיה: כל תלמיד מקבל כרטיס מעוצב שנראה כמו "תעודת זהות" או "רישיון נהיגה", אך כותרתו היא: **"רישיון אישי לעשיית שטויות בריאות"**.

המשימה: על התלמיד למלא את הרישיון שלו באופן אישי:

1. השטות האהובה עליי (שאני עושה רק כשאף אחד לא רואה). למשל: לרקוד כמו משוגע מול המראה, לשיר במקלחת אופרה מזויפת, לחקות יללת חתול ברחוב.
2. פוזה/מסיכה אחת של "האדם המבוגר והרציני" שאני מוכן להשליך לפח מדי פעם. למשל: הפוזה של "אני קשוח ולא מתלהב מכלום", הפוזה של "אני תמיד בשליטה".
3. הבטחה אישית לעצמי. למשל: בפעם הבאה שארגיש לחץ או עצבות, אני מרשה לעצמי..."

הערה: הרישיון נשאר אצל התלמיד בארנק או בקלמר, כתזכורת חיובית ואישית. אפשרות נוספת היא שכל אחד מעניק את הרישיון למישהו אחר בכיתה.

טבעת האחריות – "בלי שטויות"

אילו דברים בחיי היום-יום שלנו כנוער/כחברה נחשבים ל"התעסקות בשטויות" (למשל: דאגה אובססיבית ללייקים, ריבים מיותרים בקבוצות הווטסאפ, השוואה בלתי פוסקת לאחרים, התעקשות על כבוד וגאווה)?
ברמת החברה הישראלית נסו להבחין באילו דברים מהותיים אנחנו עוסקים ביום יום (מלחמה, יוקר המחיה, אלימות, הצלחות הייטק) ובאילו שטויות (מי אמר למי, איך יקראו למלחמה וכו').
איך אנחנו יכולים לעזור אחד לשני בקבוצה או בכיתה להפחית את "ההתעסקות בשטויות" הזו ולפנות מקום לעשייה אמיתית ולשמחה פשוטה?

סיכום ותוצר פעולה: "ממשיכים בדרכו" (5 דקות)

אלעד ז"ל לימד אותנו שיעור ענק לחיים. הוא לא ביקש מאיתנו להיות פחות רציניים או פחות אחראיים – להפך, הוא נלחם בגבורה והיה איש משטרה ומדריך נוער מסור. הוא דרש מאיתנו 'אל תתעסקו בשטויות' – אל תבזבזו את החיים היקרים שלכם על מלחמות אגו, על רדיפה אחרי תפל ועל יובש פנימי. אבל הדרך שלו להישאר אחראי, חיוני ושמח הייתה באמצעות 'לעשות מלא שטויות'. לא לפחד לצחוק, לא לפחד להיראות קצת פחות מעונבים, לשבור את הרצינות התהומית כדי לפתוח את הלב לעצמנו ולחברים שלנו.

תוצר כיתתי לפעולה: הכיתה תעצב "לוח קלילות". כל תלמיד יתבקש להוסיף ללוח היגדים משעשעים, הומור פנימי כיתתי או רעיונות ל"שטויות בריאות" שאפשר לעשות יחד בהפסקות כדי להפיג את המתח הלימודי והחברתי.

כתיבה אישית למשפחת הנופל

הנחיה לתלמידים: כל תלמיד כותב מכתב אישי קצר למשפחתו של אלעד: ספרו להם מה למדתם מדמותו, ומה הייתם רוצים לאמץ באורחות חייכם מתוך מה שלמדתם עליו